

Ткаченко Ксенія Андріївна, здобувач вищої освіти факультету міжнародних відносин і журналістики
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна

Науковий керівник: Афанасьєва Олена Миколаївна, старший викладач кафедри управління соціальними комунікаціями
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна

МОРАЛЬ І ЕТИКА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА

Професійна етика журналіста охоплює структуру керівних принципів, стандартів та ідеалів, що регулюють взаємодію в журналістській сфері щодо правильного та неправильного, наголошуючи на гуманізмі та пріоритеті універсальних цінностей [1]. Він представляє свідомість людини в рамках професії. Ключові питання зосереджуються навколо значення та внутрішньої мотивації прийняття конкретних моральних стандартів, основи вибору та походження імпульсу до моральної самодисципліни.

Кодекс етики журналіста є основою журналістської професії у будь-якій країні. Ці вказівки мають вирішальне значення для підтримки доброчесності, довіри та підзвітності журналістики.

Одним із основних принципів етичного кодексу журналіста є прагнення до правди та точності. У світі, де інформація швидко поширюється різними медіа-каналами, відповідальність журналістів повідомляти точні новини є надзвичайно важливою. Цей принцип підкреслює важливість перевірки фактів, джерел та уникнення поширення неправдивої або оманливої інформації. Моральні кодекси встановлюють фундаментальні принципи: надійність, неупередженість, об'єктивність, тактовність, відповідальність, правдивість, повага до особистого життя, презумпція невинуватості, незалежність, сумлінність, компетентність і довіра. Етичний кодекс українських журналістів підтримує свободу слова та вираження поглядів як невід'ємну частину журналістської діяльності [1].

Всім відомо, що регулятором правильності рішень у людини є совість, адже вона підказує, що правильно, а що ні. Поряд із журналістськими здібностями людини слід розглядати моральні якості. Як професія, яка заглиблюється у важливі події та факти, що викликають стурбованість суспільства, журналісти повинні виявляти етичне судження. Це передбачає розуміння природи подій і явищ із свідомим прийняттям рішень. Етичні практики журналістів виявляються в різних сферах: особистій, командній, кооперативній та суспільній. Журналістська етика – це місце перетину суспільної свідомості та суб'єктивного морального світогляду людини.

Постійно виступаючи перед аудиторією, журналіст прагне суперечити загальноприйнятим принципам і настановам. Змагаючись з етичними міркуваннями, можна зіткнутися з громіздким рішенням. Він повинен самостійно вирішити в кожному конкретному випадку, що «дозволено», а що «недозволено» [2].

Журналісти дуже покладаються на свої особисті якості, які відіграють

вирішальну роль у їхній професії. Ці риси особливо важливі, оскільки журналісти стикаються з численними проблемами, такими як неточності та критика. Через власні амбіції журналіст може подати інформацію, якій може бракувати об'єктивності. Дотримання етичних стандартів сприяє професійній роботі та полегшує покарання за недотримання цих правил. Щоб зберегти свою репутацію, важливо вирішувати будь-які проблеми, які виникають через її порушення. Професіоналізм - це важлива якість, якою повинні володіти серйозні люди. Проте, наприклад, у США акцентується увага на середовищі у сфері журналістської діяльності.

Сучасна журналістика включає в себе не тільки професійні навички, але й психологію людини теж. Беручи інтерв'ю важливо розуміти стан та почуття людини. Це й перевіряє професіонала на його моральність. В. Вундт заснував експериментальну психологічну лабораторію, де спостерігав за реакцією індивідів на метод «неетичної поведінки». Результати експерименту були приголомшливими: піддослідні відчували нервовий шок через своє негативне ставлення [3]. Проте зараз багато відомих людей полюбляють виставляти своє приватне життя на показ, тим самим провокуючи журналістів та дати їм порушити їм третій пункт кодексу «повага до приватного життя людини». У цій ситуації є два варіанти завершення: перше, що «зірці» сподобається результат і він чи вона отримає більше позитивних відгуків у свою сторону, а друге, аудиторія може не зрозуміти та почати ганьбити, і вина цьому саме у журналіста, адже він виклав цю статтю.

У розмові етична поведінка журналіста розкриваються через формулювання запитань, коментарі до повідомлень, оцінки, спілкування за допомогою слів, міміки та жестів. Доречність і точність запитань є життєво важливими показниками професійної зрілості журналіста.

Причини порушення моральних стандартів у сучасній українській журналістиці, зокрема, такі: відсутність професійних знань та навичок у журналістів; свідоме маніпулювання аудиторією; тиск правлячих структур (цензура) та медіавласників і керівництва (самоцензура); відсутність наслідків для самого ЗМІ після порушення стандартів; відсутність загрози втратити репутацію через низький рівень медіаграмотності аудиторії [4]. Для вирішення цих проблем з самого початку потрібно зрозуміти чому журналіст саме так поступає і що ним керує страх чи більше грошей. Від розуміння ситуації вже можна робити певні висновки: професійна чи моральна підтримка, проходження додаткових курсів і т.д.

Нині країни Західної Європи спостерігають зростання суб'єктивності в журналістиці, тоді як Україна відчуває зростаючу потребу у більшій об'єктивності в подачі інформації в цьому ландшафті, що розвивається [1]. Зростаюча значущість ЗМІ в суспільних сферах посилила перевірку журналістської етики в усьому світі, в тому числі в Україні. Професійна етика формується балансом між глобальними та місцевими стандартами, керуючи делікатною взаємодією між журналістською свободою та відповідальністю у формуванні сприйняття аудиторії.

Під час воєнних дій у 21 сторіччі, люди стали жадібнішими до грошей, ЗМІ дозволяють собі публікувати імена загиблих без попереднього інформування їхніх родичів, крупні плани наслідків насильства, вирази обурення проведенням допитів ув'язнених, порушення правил достовірності та точності. У деяких статтях відсутні відмежування від власних поглядів, нецензурна лексика та образливі слова у ЗМІ –

це порушує норми журналістських стандартів та етики з певних причин, про які нині забуто. Від цього страждає не лише психіка дорослих, а й дітей, які також стають свідками жорстокості та проводять багато часу в інформаційному просторі.

Отже, важливо підтримувати професійну журналістську етику та моральність, що пов'язані з процесом соціальних змін, щоб підтримувати цілісність медіаіндустрії. Мораль – це вибір, який журналіст повинен обирати, адже головний результат – довіра від громадськості.

Список використаних джерел:

1. Винник-Остапишин В. Професійна мораль і моральність сучасного журналіста [Електронний ресурс] / Віта Винник-Остапишин. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vpu_filos_psihol_2016_20_17.pdf.
2. Сопільняк М. С. Журналістська етика: питання моралі [Електронний ресурс] / М. С. Сопільняк. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: https://api.scienceweb.uz/storage/publication_files/1762/3730/635fa22328505___Xalqaro%20maqola%202.pdf#page=765.
3. Зінченко А. К. Антропологічна революція З. Фрейда і Т. Маркузе / Зінченко А. К. – К.: Естетика, 1996.
4. Професійні стандарти журналістики. Школа з медіаграмотності, АУП, Київ, 15–20 серп. 2011. Що таке професійні стандарти журналістики? Презентація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.aup.com.ua/upload/profesiyni_standarty_jurnalistyky.pptx.